

Конституційне положення про те, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи (ч. 1 ст. 58), знайшли своє відображення в ст. 5 КК. Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотню дію в часі.

На виконання конституційного принципу про презумпцію невинуватості (ст. 62) у ч. 2 ст. 2 КК закріплено, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Положення ч. 3 ст. 2 КК – ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу відповідає вимогам ч. 1 ст. 61 Конституції України.

Отже, КК узгоджує свої фундаментальні положення з принципами та нормами Основного Закону. Це відповідає вимозі Конституції України, передбаченої ч. 2 ст. 8 про те, що закони та інші нормативно-правові акти приймаються на її основі і повинні відповідати їй.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

Гльїнова Аліна

курсант 1 курсу 101 групи ННІ №2 НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри конституційного права та прав людини НАВС, кандидат юридичних наук **Сьох Катерина**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ВІД КАТУВАННЯ, НЕЛЮДСЬКОГО ПОВОДЖЕННЯ ТА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ГІДНОСТІ

Сучасний розвиток демократичних і правових держав на пряму пов'язаний з дотриманням основоположних прав та свобод людини та виконанням державами вимог щодо не унеможливлення порушень у цій сфері.

Заборона катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поведження чи покарання, виступає одним із основних прав і одночасно гарантією таких невід'ємних прав людини, якими є право на життя, свободу та особисту недоторканність, право на повагу честі й гідності.

Відомо, що правове становище людини регламентується, насамперед, нормами національного законодавства держави, на території якої вона проживає. Однак велику роль в регулюванні прав та свобод людини відіграють міжнародні нормативно-правові акти. Адже Конституція України зазначає, що чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства. Тому розглядаючи

питання щодо заборони катувань в Україні, потрібно підкреслити, що основними документами, щодо заборони катувань є Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження та покарання (1984 р.), до якої Україна приєдналася у 1987 році та Європейська Конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або принижуючому гідність поводженню та покаранню (1987 р.), яка була ратифікована Україною 21 січня 1997 року.

Потрібно підкреслити, що аналогічні норми про заборону катувань, з деякими особливостями їхнього формулювання, закріплені також в ряді інших міжнародно-правових документів, наприклад, в статті 7 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права, де передбачено, що нікого не може бути піддано катуванню та жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, а також у ст. 5 Загальної декларації прав людини та Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження й покарання, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1975 році.

Після ратифікації Україною Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження та покарання (1984 р.) та Європейської Конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або принижуючому гідність поводженню та покаранню (1987 р.) перед Україною постало гостре питання щодо приведення національного законодавства у відповідність до вказаних правових актів. Згодом Основний Закон нашої держави увібрав найкращі здобутки міжнародних актів в даній сфері. Так стаття 28 Конституції України закріплює, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Це право є абсолютним, тому ніякі обставини не можуть виправдати застосування катувань.

Проаналізувавши Конвенцію ООН проти катувань можна виділити основні ознаки катування: спричинення сильного болю або страждання; вчинене безпосередньо державними посадовими особами чи іншими «офіційними» особами, з їх підбурювання, з їх відома або з їх мовчазної згоди; - вчинене з конкретною метою (або ціллю).

Стаття 3 Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод встановлює, що жодна людина не може зазнавати катувань чи нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження або покарання. Дана імперативна норма охороняє одну із основних цінностей демократичного суспільства та встановлює безумовну заборону катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження й покарання.

Враховуючи значення статті 3 Європейської Конвенції для забезпечення нормального існування особистості та функціонування сучасного суспільства, Європейський Суд з прав людини неодноразово наголошував на тому, що дана стаття охороняє одну з фундаментальних цінностей демократичного суспільства і як така має загальнолюдське визнання.

Отже, фактично Європейський суд констатував відсутність в Україні належної цілісної системи попередження катувань та їх запобігання, що звичайно підриває значення конституційних гарантій. Крім того, ряд рис національної правової системи побічно сприяють практиці застосування катувань і поганому поведженню, зокрема безкарність у випадках застосування катувань, рутинна практика порушення прав та свобод людини, практика масового застосування насильства в установах виконання покарань та правоохоронними органами.

Дослідники даного питання підкреслюють, що для боротьби з будь-якими проявами катувань необхідним є кримінально-правовий механізм для притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за їх вчинення. Проте просто існування в Кримінальному кодексі України окремої статті «Катування» не дозволяє зробити висновок про наявність дієвого механізму кримінально-правової охорони суспільних відносин від катувань.

Наша держава виявляє серйозні наміри щодо поступового приведення свого законодавства та практики його застосування до європейський стандартів. Вважаємо, що попри недосконалість окремих положень нашого законодавства у сфері заборони катувань, все ж таки відбудеться налагодження механізму поступового запровадження стандартів ЄС щодо заборони катувань у правопорядок України. І законодавство ЄС щодо даного питання буде служити взірцем для удосконалення конституційно-правового захисту прав людини в Україні.

Отже, заборона катувань є абсолютною за своїм характером і не підлягає жодним обмеженням чи виняткам. Ні суспільна небезпека, яка загрожує життю нації, ні винятково складні випадки боротьби з організованою злочинністю чи тероризмом, ні будь-які інші обставини не можуть слугувати підставами для відступу державами від свого зобов'язання. Ніхто не має бути підданим катування, нелюдському поведженню чи порушенню права гідності. Кожен із нас має це право як на національному так і на міжнародному рівні, тому порушення даного права має нести найсуворіше покарання.

Список використаної літератури:

1. Глухарева Л.И. Универсальность и социокультурный релятивизм прав человека / Л.И. Глухарева // Право и права человека : сборник научных трудов юридического факультета МГПУ. – 2009. – Кн. 5. – С. 24–26.
2. Справа «Каверзін проти України» (Заява № 23893/03) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_851
3. Катеринчук К.В. Визначення катування в нормативних актах / К.В. Катеринчук // Наука і молодь: збірник праць студентів та молодих вчених Міжгалузевого інституту управління. – К., 2006. – С. 20–24.
4. Ковалев А.А. Международное право: [учебник] / А.А. Ковалев, С.В. Черниченко. – М. : Омега-Л, 2011. – 283 с.